

*Josip Deželjin**

TURIZAM U GOSPODARSKOM SUSTAVU

**Rijeka, Sveučilište u Rijeci - Fakultet za turistički
i hotelski menadžment u Opatiji, 2007.**

Djelo je napisano na 578 stranica od toga 537 stranica obuhvaća glavni tekst, 8 stranica prilozi, 27 stranica popisa literature (knjiga, članaka u časopisima i zbornicima radova) i drugih izvora domaće i inozemne provincijencije.

Ono je sastav i logička povezanost 12 dijelova uključivši i zaključna razmatranja i obilni predgovor.

U *prvome dijelu*, pod nazivom: *Teorija sustava ekonomski proces i turizam*, obrađuju se: osnove teorije sustava, ekonomski procesi i njihov kružni tok, zatim turizam kao složen gospodarski i društveni sustav u ekonomskom procesu narodnoga gospodarstva.

Drugi dio, pod nazivom: *Pristup istraživanju, koncipiranju i projekciji turističkog razvoja*, posvećen je znanstvenom promišljanju sustavnog pristupa i istraživanju i koncipiranju gospodarskoga razvitka, tumačenju bitnih značajki toga pristupa u odnosu na analitički. Obrađuje se problem projektiranja sustava i utvrđivanje ciljeva turističkoga razvitka. Ukazuje se na raspoložive ključne resurse, kao podsustav turističkog (pod)sustava i promišlja se o projekciji njihove upotrebe i o organizaciji upravljanja gospodarskim i turističkom razvitkom u cjelini, kao veoma složenim sustavom.

Treći dio: Turizam u strategiji gospodarskog i društvenog razvoja. Ovdje se najprije raspravlja o kriterijima za izradu strategije gospodarskoga razvitka, zatim o turizmu kao nacionalno-strateškom proizvodu i o strategiji razvitka turističke destinacije.

* J. Deželjin, profesor emeritus

Četvrti dio: Razvojni faktori turizma. Ovdje se, u sedam potpoglavlja, obrađuju: investicije u turizmu, ljudski kapital u turizmu, društveno bogatstvo, rezidualni faktori u gospodarskom razvitku, turistička politika, tržišni uvjeti i vrijeme kao razvojni faktor u turizmu.

Peti dio: Turistička potražnja i turistička potrošnja kao dio agregatne potražnje i potrošnje. Tu se razmišlja o efektima utjecaja turističke potrošnje na agregatnu potrošnju i opću ekonomsku ravnotežu. Pozornost se, zatim, pridaje TSA-WTT-modelu za utvrđivanje doprinosa turizma ukupnoj nacionalnoj ekonomiji.

Šesti dio: Mogućnost turizma u rješavanju problema nezaposlenosti. U vezi s time, promišlja se o tržištu rada u Europskoj Uniji i o turizmu sa stajališta mogućnosti i djelatnosti u rješavanju problema nezaposlenosti.

Sedmi dio: Platna bilanca i turizam. U ovome se dijelu radi o obradi metodologije platne bilance, pri čemu se ističu opća načela koja se mogu prihvatiti. Ukazuje se na mogućnost praćenja turizma kroz platnu bilancu i u njoj, a ujedno se raspravlja i o metodologiji određenih instrumenata, o statističkom praćenju pozicija putovanja – turista u platnoj bilanci Republike Hrvatske.

Osmi dio: Ocjena uspješnosti osnovnih elemenata turističke ponude Hrvatske. U okviru ovoga dijela rada ističu se i tumače pokazatelji poslovanja hotelijerstva Hrvatske, i to po kategorijama i po veličini objekta i pruža se ocjena financijskoga položaja i ostvarenoga rezultata ugostiteljstva Hrvatske.

Deveti dio: Regionalni razvoj i turizam. Tu autor ističe osnovne i posebne ciljeve regionalnog razvitka, tri aspekta razvitka turizma i raspravlja o nositeljima politike regionalnog razvitka, a obrađuje i prostorne različitosti kao ishodišta regionalnog razvitka turističke regionalizacije.

Deseti dio: Turizam i okoliš. Autor ovdje raspravlja o potrebi očuvanja okoliša kao osnovnoga turističkoga resursa, o ugroženosti turističkoga razvitka upravo poremećenim stanjem okoliša. Istovremeno se skreće pozornost na potrebu suradnje zemalja na Mediteranu na planu zaštite okoliša kao jednoga od bitnih uvjeta razvijanja turizma.

Jedanaesti dio: Međusektorski odnosi i efekti turističke potrošnje. U ovome dijelu rada (djela) autor promišlja i obrađuje multiplikatore turističke potrošnje. Ukazuje na način izračunavanja multiplikatora uopće, a posebno na osnovne vrste turističkoga multiplikatora.

U Zaključnim razmatranjima, autor izlaže svoje sudove po svim poglavljima, koji logički proizlaze iz dobro obrađenih i zasnovanih sadržaja, potkrijepljenih velikim brojem ilustracija i primjera.

Broj referenci citirane i korištene literature obilat je i prikladan je predmetu obrade.

Sadržaj rada zasniva se na dobro odabranim znanstvenim stručnim radovima istaknutih autora domaćega i inozemnoga porijekla, s primjerenom kritičkom obradom. Autor se poziva na više stotina bibliografskih jedinica, od toga 190 knjiga, 242 članka u časopisima i zbornicima radova domaćeg i inozemnog porijekla i njihovih autora.

Tekst djela obilato je ilustriran. Tako se u djelu nalazi 69 tablica, 10 slika, 8 shema i više od 40 prikladnih formula za izračunavanje različitih ekonomskih pokazatelja.

Nazivi pojedinih poglavlja i potpoglavlja odgovaraju sadržajima koji se pod njima nalaze i govore o problemu. Poredak i veličina pojedinih poglavlja i potpoglavlja pravilno su odmjereni. Korištenje tuđih izraza, rečenica i misli korektno je zabilježeno u bilješkama – (fusnotama). Povezanost sadržaja je sustavno smisljena. Djelo se odlikuje kvalitetom misaonog, pismeno obrađenog sustava, gdje se dio promatra kroz cjelinu, a cjelina kroz dijelove rada, pri čemu se svaki relevantan dio promatra kao sustav, a ujedno i kao sustav po sebi.

Premda su već naprijed istaknute određene kvalitetne strane ovoga djela, valja istaći i ovo: u suvremeno je doba turizam ne samo važna sociokulturološka pojava, nego je i jedna od važnijih gospodarskih djelatnosti kao veoma složen dinamičan gospodarski sustav, koji je istodobno i podsustav velikoga gospodarskoga sustava koji, na svojevrstan način, funkcionalno povezuje i utječe na niz drugih (pot)sustava, a koji, istovremeno, o njima i ovisi, a posebno o prirodnom okolišu kao uživateljskome resursu. Malo je autora koji su tako duboko osjetili i pokazali turizam, odnosno turističke djelatnosti u sveukupnom narodnom, pa i u svjetskom gospodarstvu, kao što je to učinio B. Blažević u ovome djelu.

U mnogome se radi o izvornome djelu, ne toliko po njegovu sadržaju, iako je i on uspješno obrađen, već ponajviše u pristupu, metodama i tehnikama, primijenjenima u istraživanju, zaključivanju i izlaganju. Autorov je pristup predmetu obrade sustavan, holistički i višedisciplinarni. On se uspješno služi metodama sustavne analize, ne zanemarujući ni logičku analizu.

Uspijeva uspostaviti sklad između ekonomike i ekonomije, mikro- i makro, opće i posebne, kvalitete i kvantitete, sadašnjosti i budućnosti, regionalnog i zajedničkog, narodnog i svjetskog, teorije i prakse. Jedna od posebnih vrijednosti autora uspješna je primjena ilustrativnosti i argumentiranosti u izlaganju. Uz stare pojmove i kategorije, autor uočava i uspješno se koristi i pridonosi razvijanju odgovarajućeg sustava kategorija u području u kojem se nalazi predmet njegova istraživanja i izlaganja rezultata.

Autor je u potpunosti ostvario ciljeve koje je sebi postavio, prihvativši se obrade materije koja je predmet ovoga djela, a to je pružiti čitatelju znanje o turizmu kao sociokulturološkom i gospodarskom sustavu i ukazati na mjesto i njegovu ulogu u gospodarskom i društvenom sustavu.

Svoje bogato praktično iskustvo, a ponajviše rukovodeće, i to u turističkome gospodarstvu, autor je uspješno oznanstvenio i znanstvena dostignuća učinio primjenljivima u otkrivanju i razrješavanju problema u gospodarskoj praksi i uz primjenu znanstvenoga instrumentarija.

Djelo predstavlja zamjetan doprinos ekonomskoj znanosti i prikladno je sredstvo za utvrđivanje strategije razvitka gospodarstva, a posebno, u turističkom gospodarstvu, jednako kao i doprinos upravljanju i drugim sustavima. Radi se o djelu velike edukativne vrijednosti, što ga čini važnim sveučilišnim udžbenikom za područje narodnog gospodarstva i ekonomije turizma. To je i djelo koje će dobro doći menadžerima svih razina organiziranosti, a ponajprije, strateškom menadžmentu, uključivši i onom destinacijskom.

Djelo će, svojom znanstvenom i edukativnom vrijednošću, zadovoljiti odgovarajuće društvene potrebe.

Zbog bitnih značajki ovoga djela, o kojima se naprijed govori, ono pripada kategoriji vrhunskoga sveučilišnoga udžbenika s naglašenim elementima znanstvenoga djela, ponajviše zato što se autor u njegovoj izradi uspješno koristio znanstvenim instrumentarijem i izvodio je zaključke i sudove po načelima i kriterijima znanosti.

Prof. dr. sc. Branko Blažević stvorio je djelo koje svojim sadržajem i kompleksnošću, po znanstvenoj utemeljenosti i argumentiranosti i po sveukupnoj kvaliteti, aktualnosti i praktičnoj primjenljivosti, pripada najkvalitetnijim djelima iz područja kojem pripada, u Hrvatskoj i šire.

Ovim djelom autor daje znatan doprinos razvitku ekonomske znanosti i znanju o turizmu i solidna je osnova za unapređivanje te djelatnosti i edukacije kadrova, osobito turističkih i hotelskih menadžera, poglavito u pripremanju i donošenju strateških odluka, kako pojedinih poduzeća, tako i manjih i velikih turističkih destinacija.